

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۸/۶

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۱/۱۲/۹

شادی جمالی^۱، محسن مرآئی^۲

بررسی تطبیقی تزیینات کاشی‌کاری در معماری مساجد دوره‌های صفویه و قاجاریه با تکیه بر چهار مصداق تصویری

چکیده

توجه به معنا از ارکان اصلی معماری اسلامی است. تزیینات در این نوع بناها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند که در دوره‌های مختلف و با توجه به تحولات اجتماعی و فرهنگی، خود را به صورت‌هایی گوناگون و هماهنگ با بنا آشکار می‌سازند. هدف اصلی این مقاله بررسی تطبیقی تزیینات کاشی‌کاری در معماری مساجد دوره قاجار با دوره صفویه است که در این میان اساس و چرایی این نوع تزیینات بررسی می‌شود. در این زمینه، چگونگی و تحول رنگ‌ها و نقوش کاشی‌های مساجد در دوره صفویه و قاجار مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای بررسی و تحلیل این نقوش از مصداق‌هایی نظیر مسجد امام خمینی (مسجدشاه سابق) و مسجد سید در اصفهان، مسجد نصیرالملک در شیراز و مدرسه عالی شهید مطهری (مسجد سپهسالار سابق) در تهران استفاده می‌شود. این پژوهش ما را به این نتیجه می‌رساند که این مفاهیم ناشی از پیوندهای نامرئی نظام‌یافته میان نقوش تزیینی و بنا که در دوره صفویه به اوج می‌رسد در دوره قاجار با تأثر از غرب، تحول یافته و مفهومی دیگر می‌یابد. این مقاله بر اساس روش تحقیق توصیفی-تحلیلی به‌انجام رسیده و در تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش تطبیقی استفاده شده است.

کلیدواژه‌ها: قاجار، صفویه، مسجد، کاشی‌کاری.

۱. کارشناس ارشد نقاشی، دانشگاه الزهراء(س)، استان تهران، شهر تهران(نویسنده مسئول)

E-mail: shadisnow@yahoo.com

۲. استادیار گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر، دانشگاه شاهد، استان تهران، شهر تهران

E-mail: marasy@shahed.ac.ir